

δίχως ή άκρη ή κοίτηρή ν' άγγίζει τὸ λαρόγγι.

Χάμου έκει πέρα ὁ Έχτορας σωριάστηκε στις
[σκόνες,

κι' έσκουζε τὸ Πηλέα ὁ γιὸς περήφανα ἀπὸ πόνου.
«Έχτιρα, εἰς ἴσως εἰπες, σὰ μοῦσφαζες τὸ βλαμπ,
«δὲν έχει φῶδο, θά σωθεῖς, τί έτυχα εἰς μακριά σου..
«ἤμιαλε! Πίσω ξεφληπτής στὰ βαθουλὰ καρδιά
«καρτέρας ένας πιδό γειός, εἰς πού εἰδὼ μὲ βλέπεις,
«εἰς πού σ' εἰσφαξα. Σκυλιά τις σάπιες σου τις σάρ-
[κες

«θά εἴνε κι' ὄρνια, μὰ Ἀχαιοὶ τὸν Πάτροκλο θά εἰ-
[λῶν.»

Τότες τοῦ λέει ὁ Έχτορας μὲ τὴν ψυχὴ στὸ στόμα.
«Εὐοκίω σε, εἶσι νὰ χαρεῖς τὸ φῶς σου, τί τις γο-
[νιούς σ. ν.,

αὐτὸς δὲς στὸν κάμπο τὸ κορμὶ νὰ μοῦ ντριπιάσουν
[σκύλοι.

«Δέξου χαλκὸ καὶ μάλαμα πιδό πλῆθος θά σοῦ φέρει
«νὰ μ' ἀγοράσει ἡ μάνα μου κι' ὁ δύστηνος πατέ-
[ρας.

«καὶ σπῖτι πιδὼ δῶδ' τους το τὸ λείψανο, πού μέσα
«νὰ μοῦ τὸ κάθουν στὸ καυτὸ οἱ Τρώεςδες κι' οἱ
[Τῆδες»

Τότες λέει τὸν κοίταξε καὶ τοῦτε ὁ Ἀχιλλέας.
«Σκάσε, σκυλί, καὶ σε γονιούς καὶ φῶς μὴ μὲ εὐοκί-
[σεις!

«τὶ τὸ κακὸ πού μοῖκανες, ἄχ δὲς μοῖροῦσα ὁ ἴδιος
«εἶσι νὰ σ' τις σπαραξὼ ὁμές καὶ νὰ σ' τις εἰδῶ τις
[σάρκες.

«Εἶσι ὄχι! ἀπ' τὰ σκυλιά ἄθωπος τὴν κάρα δὲ σ'
[τὴ σώζει,

«μὴδὲ κι' ἡ δέκα θνησφόρος κι' ἔν εἰκοσι μοῦ εἰσει
«κι' εἰδῶ μετρησέ, καὶ πολλὰ κατόπι κι' ἄλλα ἂν τά-
[ξει.

«μῆτε κι' ἀκόμα ὁ Πρίαμος μὲ μάλαμα ἡ σε εἰσέσει,
«ναὶ κι' εἶσι νεκροσταλίστο εἰς θά σὲ κλέψει ἡ μάνα
«στὸ στυγμὰ ἀπάνου εὐέλαιε, τὸν σπλάχνων της τὸ
[θέρμα,

«μόν ὄρνια κάθε σου μπουκὶ καὶ μοῦργοι θά μοῖρα.
[σουν»

Τότες τοῦ λέει ὁ Έχτορας, καὶ τοῦδύνανε ἡ ψυχὴ
[τιν

«Τὶ σοῦ προδπέτω πού καλὰ σὲ ξέρω; Ποιὸς θά
[πείσει

«τέτιο θροῖδ; τί σίδερο σούναὶ ἡ καρδιά στὰ στήλια-
«θι μῆσαι με ὅμως, τί στοιχὶ μὴ μέσα θά σ' ὦ γίνω,
«τὴν ὅρα πιδὸ τοῦ Δία ὁ γιὸς κι' ὁ Πάριος θά σὲ
[εἰσάξουν

«έκει στὸ Ζεῦ δοπόρτι ὁμπρός κι' ἄς εἰσαι παλικάρι.»

Εἶπε, καὶ σ' ἔγχετο ἀνάλιο τὸν σκέπασε θανάτου,
καὶ πείραξε ἀπ' τὰ στήλια του, νὰ πᾶει ἡ ψυχὴ στον
[Ἄδν.

κι' ἔκλειε τὸ μάστρο της γεαφτὸ π' ἀφῆκε ἀντριά
[καὶ νιότη.

Μὰ καὶ νεκρὸν ὁ Ἀχιλλεύς τοῦ φῶναξε καὶ τοῦπε.
«Ψεῖα εἶς τὸν α, κι' εἰπεία δὲς μοῦ εἰσαι εἰμένα ὁ χά-
[ρς,

«σὰ θέλει ὁ Δίας κι' οἱ λοιποὶ θεοὶ νὰ μοῦ τὸν στεί-
[λουν.»

Εἶπε, καὶ σέρνει ἀπ' τὸ κορμὶ τὸ χάλκινο κοντάρι
κι' ἔκει κοντὰ παρόμερα τ' ἀφίνει καὶ κατόπι
ἀπ' τὴν πανῶρια ἀρματοσὰ νὰν τὸν γυμνῶναι ὁρ-
[χίζει

αἶμα γιομάτιν. Κι' ἔτρεξε γύρω ὁ στρατὸς νὰ δοῦνε
σὰν τί εἶταν τάχα ὁ Έχτορας—ἡ ὄψη, ἡ λεδεντιά
[του,

τὰ στήθια· τί εἶσι ἀλάθωτοι πού πρὶν νὰ πᾶν κοντὰ
[του!

Κι' εἶσι ὁ καθένας εἰπες, σὲ γείτονα γυμνῶντας
«Μπᾶ! Πῶσο τῶρα ξεγνιαστὰ τὸν Έχτορα μαλόζεις,
«ὄχι ὅπως ὅτα μὲ (ωτὰ μὲς ἔκαιγε τὰ πλοῖα.»

Ἐλεγε ἀφτὰ, καὶ ζύγωνε κοντὰ καὶ τὸν τρυπούσε.
Καὶ τότες τοῦ Πηλέα ὁ γιός, τὰ ὅπλα σὰν τοῦ
[πῆρε,

στάθηκε ἔκει μέσ' στοῦ στρατοῦ τὴ μέση καὶ τοῦς
[εἶπε

«Τῶρα ὅλοι εἰδῶτε—ὁμπρός, παιδιὰ—τὴ νίκη τρα-
[γουδῶντας

«σπικῶστε ἀφτὸν κι' ἄς ὀύρουμε στα βαθυλά кара-
[δία.

«Μεγάλη ἡ ὁδὸς! Σφάξαμε λαμπρὸ νὰ παλικάρι,
«τὸν Έχτορα, πού σ' ἔθεδ τον λάτρεθαν στὸ κάστρο!»

Εἶπε, καὶ βάλετο δουλιὰ τοῦ μπῆκε νὰν τοῦ
[κάνει,

Τὰ νέδρα πιδὼ τὸν ποδιῶν τρυπῶντας τοῦ ἀπ' τὴ
[ψτέρνα

ὡς στὸν ἀστράγαλο, περὶ λουριά μ' ἰδοκομένα,
καὶ δένοντάς τ ν στὸ κουτὶ ἀφίνει τὸ κεφάλι,
χάμου νὰ σέρνεται· εἰπεία σκακῶναι καὶ σ' ἄμᾶξι
βάζει τὴν πλοῦμα ἀρματοσὰ, κι' ἔφτης σὰ μπῆκε ὁ
[χτύπος

χτυπᾶει νὰ τρέξουν, κι' ἔπειθον μὲ προθυμὰ τὰ ζῶα.
Κι' ἀνέβαινε—ἐνδὲ ἀνέβαιναν—ὁ κουρνιαχτός, μα-
[δύσε

ἡ μάχη κόμπη, γλῶσσονταν στὰ βοῦρκα τὸ κεφάλι.
κεφάλι ποῖν τὸς ὁμοῖον, μα τὸ εἶλε εἶσι ὁ Δίας
νὰν τὸ ρημάξουν τότε ὄχτρο ἰ στὴν ἴδια του πατρίδα.

Σὰν εἶσι ἀφτὸν τὸν ἔσερναν. Κι' ἡ μάνα του
[τραβοῖσε

τ' ἄσπρα μαλλιά της, πείταξε τὴν πλοῦμα σκούφια
[ἀλάργα,

καὶ σὰν τρελὴ ξεφῶνισε σὰν εἶδε τὸ παιδί της.
Σπᾶει καὶ στὰ κλάματα ὁ πικρὸς ὁ γέρος, κι' ὅλοι
[γύρω

ὀρνοῦσαν, κι' ὅλο τὸ καστὶ βαρὺ εἶταν μελῶδες.
Κι' εἶσι ἔμπαξε λὲς τὸ κακὸ σὶ νῆλωναν οἱ φλόγες
τὴν Τριά τὴ λεδεντόπυργη ἀπ' τὴν κορφή ὡς στὸν
[κάμπο.

Κι' οἱ φῆλοι μόλις δύνουνταν τὸ γέρο νὰ βαστάξουν,
π' ἀντίσπεκε ὅλο κι' ἔτρεξε δέξω νὰ βγεῖ ἀπ' τὸ κά-
[στρο.

Κι' ἐνὸς κυλιούνταν στὰ σδουριά, τοῦς ἔδρακ' ὅλους
[γύρω,

μὲ τ' ὄνομά τους κράζοντας τοῦς φῆλους ἔσαν ἔναν'

«Φεδγῶτε, ἀδέρφια... ἀφίστε με σὰς λῆω, κι' ἄς μ'
[λυπησθε,

«νὰ βγῶ δέξω ἀφτὺς καὶ μόνος μου νὰ τρέξω ὡς στὰ
[καοδία

«νὰ πέσω ὁμπρός στὰ πόδια του, σ' ἀφτὸν τὸ σαρ-
[κοφάγο...

«ὁ τὸ φονιά... ἴσως σεδαυτεῖ τὰ χρόνια μου, ἴσως
[νικόσει

«ὀπλάχνια γιὰ τ' ἄσπρα μου μαλλιά. Κι' ἀφτὺς πα-
[τέρα γέρο

«έχει μαρτίς, πὶ ὅ λὲς γιὰ ἀφτὸ τὸν ἔσπαιρνε, νὰ γίνεῖ
«χάρος τὸν Τρώων, μὰ καθε πιδὸ πρῶτα εἰμένα ἀπ,
[ὅλους,

«πὺς τῶρα μοῦσφαζε παιδιὰ μέσ' στὰ χρυσὰ τους
[νιῶτα.

«Μὰ ὁλεις εἰς μοῦ τοῦς κλαίει ἀφτὺς τῶσο βαθυλά
[τὴ καὶ διὰ μου,

«ὅσο ἔναν π' ὡς τὸν τάφο μου θά σῶσει με ὁ καπ-
[μός του,

«τὸν Έχτορα. Ὡ, στὰ χέρια μου δὲς μοῦχε καν πε-
[θάνει,

«πὺς οἱ διὸ κᾶν νὰ χαρταῖναμε τὸ μυρολόι, τὸ κλάμα,
«εἰς κι' ἡ μάχη ἡ μάνα του πού τὸν πικρογεν-
[νέυσε.

«Εἶσι ὀρνοῦσε, κι' ἔκλειαν μαζί του κι' ὅλοι
[οἱ Τῆδες.

Τότε ἡ Ἐκάβη ἀρχίνοσε τὸν γυναικῶν τὸ κλάμα.
«Ὡχ γιέ μου, εἰς ἡ κακότητη, τί πιδὸ νὰ ζῶ στὸν
[κόσμο

«τῶρα πού εἰς μοῦ πέθανες, τῆς χώρας τὸ καμᾶρι,
«τῆς χώρας ἡ παρηγοριά, π' ὅλοι—γυναῖκες κι' ἀν-
[τρες—

«νύχτα καὶ μέρα σὰ θεὸ σὲ λάτρεθαν στὸ κάστρο.
«Τὶ εἰς εἰσιν μόνη δέξα μας, εἰς εἰσιν μόνη
[ὀλπίδα,

«σὰ ζοῦσε· τῶρα ἄχ θάνατες, τῶρα σὲ πῆρε χάρις.»

Ἦτο ἔκλειε ἡ γερνότησα. Ὅπως ἀκόμα ὡς τότες
δὲν εἶχε ἀκούσει τίποτα τοῦ Έχτορα ἡ γυναῖκα,
γιατὶ νὰ πᾶει δὲ βρέθηκε σὸς τῶς μαντατοφόρος
νὰ πᾶει πῶς δέξω ἀπ' τὸ καστὶ τῆς εἰμενε ὁ καλὸς
[της,

μὸν εἶπαινε ἀλικο σκουτὶ στοῦ πύργου της τὰ βαθυλά
διπλό, καὶ μέσα πλοῦμια τ' ἀνθοκεντέυσε ξομπιλία.
Κι' ἔκει στις ἀξίες φῶναξε τις σκλάβες μέσ' στὸν
[πύργο

στὴ στὰ νὰ βάλουν τρεπὸδο λεβέτι ἀπ' τὰ μεγάλα,
γιὰ νᾶχει εἶσι εἰσιμο ζεστό λουτρὸ δταν κουρασμένος
πιδὼ γυρίσει ὁ Έχτορας στὸ σπῖτι του ἀπ' τὴ μάχη...
ἄχ ἔργα, πού νὰ φανταστεῖς π' ἀλάργα ἀπὸ λουτρά
[σου

τὸν εἰσφαξε ἡ θεὰ Ἀθηνᾶ μὲ τ' Ἀχιλλεῖ τὸ χέρι!
Μὰ ἀεῖαφνα ἀκούει ξεφῶνντὰ ἀπ' τὸ τοῖχι καὶ κλά-
[ψες,

καὶ τῆς λυγοῦν τὰ γόνατι, πέφτει ἡ βελόνα χῆμου.
Κι' ἀμέσως φῶναξε ξανά στις λυγερές της σκλάβες.
«Γλῆγορα, εἰδῶτε διὸ μαζί, νὰ δῶ γιὰτὶ ἡ ἀντίρα.

LAURA MARHOLM

Ο ΧΩΡΙΑΤΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

ΣΤΗ ΣΚΑΝΤΙΝΑΒΙΑ

(Μετάφραση Karl Dieterich)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗ

Αὐτὴ τὴ μελέτη τῆ δημοσίεψε ἡ κ. Marholm, γνω-
στὴ προμύγισσα τῆς χειρογράφου τῆς γυναικὸς στὴ Γερ-
μανία, εἰς καὶ ῥώδικα γρόνια σὲ μιὰ φημερία. Πρὸ
πολλοῦ εἰς ἀσποδὸ νὰ τὴν κάμω προσιτὴ καὶ σὸν ἑλλη-
νικὸν κόσμον, γιὰτὶ μοῦ φαίνεται πῶς ὅλη ἡ κίνησις τῶν
σκαντιναβικῶν σχολείων γιὰ χωριάτες εἶναι παραδειγματικὴ
γιὰ κάθε τόπον, μάλιστα γὰ τὴν Ἑλλάδα, ὅπου ὁ χω-
ριάτης εἶαι, καθὼς ξέρω ἀπὸ τὰ ταξίδια μου, τὴ ἀπό-
παιδον τῆς μορφώσεως ὅπου τὴν εἰσεί ὁ πολιτισμὸς τοῦ
20 αἰῶνα. Μὲ χερὰ παρατήρησα, ὅτι ὁ χωριάτης—στὰ
νησιὰ μάλιστα, τὴ Σιερρά δὲν τὴ γνωρίζω—εἶναι πολὺ

ἐξυπνος καὶ δ' ἔχ τὴν μόρφωσιν, μὲ λύπη ὅμως παρατή-
ρηται καὶ τὸ ἔλεος, πῶς δὲν ἔχει εἰς ὅ καὶ ῥία γὰ
νὰ μορφώσεται. Ἦ' αὐτοῦς τοῦ λόγου τὸ
ἴδιον μερικῶν τίτοιων σχολειῶν—πὺς ἔπρεπε βεβαίως νὰ
ἐφαρμοσθῇ, «στὸ Ἑλληνικὸ πνεῦμα—μοῦ φαίνεται μιὰ
Κοινωνία καὶ ἀνὰ γ κ η, ἀπὸ ἡ Ἑλλάδα εἶναι σὰν
τὴ Δανία ὅτι μόνον ναυτικὸ ἄλλὰ καὶ ἄ γ ο ρ τ ι κ ὁ Κ ρ ῖ
τ ο ς. Καὶ μόνον ἂν προκίψουν αὐτὰς οἱ δυὸ τάξεις, θὰ
προσέξῃ καὶ ἡ Ἑλλάδα ὅσο ξέρω, τὸ ἐπίσημον ἐκπαι-
δευτικὸ σύστημα στὴν Ἑλλάδα δὲν ἐπῆρε ὅπ' ὄψη ἀκόμη
τὸ χωριῖον παρὰ μόνον τὸ δάκτωλο. Ὡς τοῦ χρειάζεται,
εἶναι καὶ ἀπὸ τὰ δυὸ, δηλ. Χωρὰ το δά σ κ α λ ο ι σω-
στοί, δηλ. δάκτωλοι, πού νὰ γνωρίζουν τὰ συμπερόντα
τοῦ χωριῖου, γὰ νὰ τὸν κάμουν ἀληθινὸ καὶ εἰς χω-
ριάτη. Ἦ' πῆξω ὅτι ὁ βασιλεὺς Γεώργιος, σὲ Ἀνδρὸς πού
εἶναι, θὰ ἀποκατῆγη κάποιος νὰ προστατεύσῃ μιὰ τίτοιαν
ἰδέαν, πού ἡ ἐκτέλεσις της θὰ ἦτονε μιὰ εὐλογία γιὰ ὅλον
τὸν Ἑλληνισμό, μάλιστα «στὴ Μακεδονία, ὅπου τὸ μῆλ-
λον τοῦ Ἑλληνισμοῦ δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν προκοπὴ τῶν
σχολατικῶν σχολειῶν, παρὰ ἀπὸ τὴν ἔβρυσή καὶ τὴν
προκοπὴ τῶν χωριάτικων σχολειῶν. Μόνον μὲ εἰς πρᾶ-
τικὸ χωριῖον πολιτισμὸς ὁ Ἑλληνισμὸς θὰ εἶναι κατὰ
τὸν Βουλγαρισμὸ, ποτὲ μὲ τὸν δασκαλισμὸ ἢ μὲ τὸν ἰ σ-
τ ο ρ ι σ μ ὁ ἰ—Αὐτὸ κατὰ τὴν πρῶτα ἀπ' ὅλα τὰ ἑλλη-
νικὰ φύλλα ὁ φιλόλογος «Νουμῆς» καὶ γιὰ τοῦτο τὸν πα-
ρκαλέσεται νὰ τυπώσῃ τὴ μετρημένη μου. Τὸν εὐχαριστῶ

πολὺ γιὰ τὴν προθυμίαν τοῦ καὶ ἐλπίζω, πῶς δὲν θὰ πᾶι
στὰ χερμὲνα ὁ κόσμος του.

Karl Dieterich

I

Χιόνι, ὅσο φαίνεται τὸ μάτι. Μιὰ ἀπειρή ἀσπρη ἀπλω-
ταριά, πού χάνεται στὸν ὁρίζοντα, δὲν ξέρεις πού. Πυκνὸ,
πυκνὸ πέφτει τὸ χιόνι ἀπὸ μέσ' ἀπ' τὸν καταγιναιμένο
ἄερα σὲ κρυσταλλένιες ἀράδες, σὰν παγωμένη βροχὴ. Κι
ἀνέμιστα στὸ χιονόνερο βλέπεις μενάλια μαυροφτέρουγα
πουλιὰ πού πετοῦνε ἀργὰ καὶ δυσκίνητα, πού κάθονται ἡ-
πάνω σ' ὅλες τις δέντροκορμὲς καὶ περπατοῦνε παντὺ
πάνω στοῦς ἀσπρισμένους κημπους. Μὰ δὲν ἔχει καὶ πολλὰ
δέντρα—χαμηλὲς φράχτες μονάχα ἀπὸ ἱτίες πού φράζουν
τὰ χωράφια, καὶ λυγαριὲς μὲ λιγνοὺς κλάδους πού συνο-
ρίζουν τοὺς ἀμ-ξωτοὺς ὁρμούς» καὶ δὴ καὶ ἔκει ἕνας ἀπο-
μυωμένος καὶ τρικισμένος κορμὸς πού φαίνεται μελαχο-
λικὰ σ' εἰς χαλκοῦσιν. Ἦ' φουρτούνα, ἡ ἱτιά καὶ ἡ χαρα-
κῆς—νὰ τὰ γνωρίσματα τῆς σκαντιναβικῆς πεδινάδας.

Τὸ τραῖνο τρέχει καὶ τρέχει, σιγὰ σιγὰ καθὼς πάντα
στὸ χωριάτικον τόπον. Καὶ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ πάνω στὴν
ἀσπρη ἀπλωταριά τοῦ περνᾶει γλιστρώντας, ἀσπρίζει κα-
μὲ φορὰ καὶ τι καμπούρικον ἔχει τετράγωνον σχῆμα, καὶ
ἅμα καλοκοτίζεις, εἶναι εἰς χωριάτικον γένημα. Τρέχει
τὸ τραῖνο ψυχρὴ σιγῇ κατὰσπρους κημπους. Ὅλο σιωπὴ
καὶ μοναξιά. Κάπου μακριὰ μακριὰ χαμοφύγει κατὰ τι

«Κλάμα ακουσα τῆς πεθερᾶς, κι' ἐμένα μέσ' στὰ
[στῆθια
τρέμει ὡς στὸ στόμα μου ἡ καρδιά καὶ μὲ παγώνει
[ὁ φόβος.
«Κάπια θανάπεσε στοὺς γιούς τοῦ βασιλιά φουρ-
[τούνα...
«Μὰ Δία, ἐμένα σῶσε με ἀπὸ πικρὰ μαντὰτα!»
"Ἐτσι εἶπε, κι' ὅσω χύθηκε σὺν παλαδὶ ἀπ' τὸ
[σπίτι
μὲ σπλάχνα πῦρ τῆς σπάραν, κι' οἱ σκλάβες
[ἀκλόιθυοι.
Κι' ὡς τὸ πύργι σὺν ἔφτασε κι' ὡς στὸν ἀντρώπ τὸ
[πλῆθος,
γύχνη ταῖς μάτια... στέκεται... καὶ βλέπει ὀμπρὸς
[στὴ χώρα
πὺρ κατὰ γῆς τὸν ἔδερναν καὶ πῦρ γογγύζοντ' ἀπὸ τὰ ζῶα
τόνε τραβῖσαν ξέγναστα κατὰ τὰ κοῖλα πλάτα.
Νύχτα τὰ μάτια σκότεινη τῆς σκέπασε, καὶ πῖσω
σωριάστηκε, καὶ στὸ λαμπρὸ τῆς πιάστηκε ἡ ἀνάσα,
κι' ἔρριψε ἀλάργα τὴ λαμπρὴ δεισιὰ ἀπ' τὴν κεφαλὴ
[τῆς—
στεφανὶ καὶ χρυσόχρυσον κι' ὀρθοπλῆμενο δίχτυ—
κεφαλοδέτη πούλαβε ἀπ' τὴ χρυσὴ Ἀφροδίτη
τὴ μέρα σπῆτι ὁ ἔχτορας π' ἀπ' τοῦ Ἀντιοῦ τὸν
[πύργου
τὴν πῆγε ἀφοῦ τῆς χάρισε μύρια στολίδι πλούσια.
Κι' ἔτρεξαν γύρω ἕνα σωρὸ κοινιὲς καὶ συνυφάδες,
καὶ τὴν κρατοῦσαν ποῦ κοντὰ νῦν τὴ σκοτωσε ὁ
[πόνος.
Κι' ὅταν ξανα συνέφερε καὶ πῆγε λίγη ἀνάσα,
στενάχει ἀπ' τὴν καρδιά θανά καὶ μυροδοὶ ἀρχίζει
«Ἐχτορα, δὲ θὰ κικέτοχη! Με μιά κι' οἱ διὸ πως
[μύρια
«Ἐστὴν Τριά γεννήθηκες, στήν πύργου τοῦ Πριά-
[μου,
κι' ὅσῳ στὰ φίλα, στὰ ριζὴ τῆς διασημῆς Πλάκας,
«στ' Ἀντιοῦ τὸ πῶστοιο ἀρχοντικό, ποῦ διαβίωσες
[ἀπὸ ἐμένα
ἐμμερὴ μ' ἀνάθεμε, ἄχ γιατί ποτὲς τοῦ νὰ μὲ κᾶνει!
«Στ' Ἀθῆναι τῶρα τὴ φιλία κατὸν ἀπ' τῆς γῆς
[τοῦς κρύφεις
ἐμμερὲς καὶ σὲ θλιθερὴ μ' ἀίνεις λυπημένα,
συνὰ χῆρα σπῆτι καὶ μικρὸς ὁ γιός μας ἔτσι ἀκόμα
«πῶς ἐγὼ κι' ἐσὺ γεννήσαμε... ποῦ πῶς καλὸ ἀπὸ
[δέναν,
«Ἐχτορα, δὲ θὰ δεῖ ἀφοῦ πᾶς, μῆτε κι' ἐσὺ ἀπὸ
[κεῖνον...
«Ἄχ τὸ παιδάκι μου! ποῦ πρὶν στὰ γόνατά σου ἀπα-
[νον
«μεδοῦλα μοναχὰ ἔτρωγε καὶ τρυφερὰ θρεφτόρι.
«κι' ἡ νύστα σὺ μὲν τὸ πῶς καὶ ἔχνας τὰ παιχνι-
[δία,
«τότε σὲ στρώμα μαλακὸ, στήν ἀγκαλιὰ τῆς μάγας,
«κλειοῦσε τὰ μάτια μὲ καρδιά καθ' ἀγαθὸ γιομάτη.
«ἔρρω ὅμως τῶρα ὁλόφθινο πολλὰ θὰ πῆς ἴσως πῶς
[κρεῖς.
«Ὁ Μοναφέντης ποῦ τὸν δὲν ἔλα, γυναῖκες κι' ἀντρες.

«τὶ μόνος τοὺς διαφέντεδες τὸ κάστρο δὲσ', καλὲ μου...
«ἐσὺ π' ἀλάργα ἀπὸ γονιούς μπροστὰ σ' ὀχτῶν κα-
[ράδια
«σκουλήκια τῶρα θὰ σὲ φᾶν, ἀφοῦ χορτάσεις σκύλους
«γυμνός· καὶ θὰ σοῦ κοίτουνται τὰ ρούχα μέσ' στὸν
[πύργου,
«φιλὰ πανόρια, ποῦφτιασαν τὸν γυναικῶνα χέρια...
«Μὰ ἀφ'τὰ ὅλα θὰν τὰ κάψω ἐγώ, ἄχ δίχως ὀφελός
[μου,
«ποῦ σαθὰν σὲ νεκρικὴ φωτιά δὲ θὰ σοῦ γίνουν...
«Ἐτσι ἔκλαιε, κι' ὅλες μαζί θρηνοῦσαν οἱ γυναῖ-
[κες.

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠ' ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΕΘΝΙΚΕΣ ΕΥΧΕΣ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟΙ ΠΟΘΟΙ

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΩΤΟ

«Φίλε Νουμά»

Ἰπταχθῆκα τῶρα κι' ἐνὰ μῆνα νὰ σοῦ στείλω
σειρὰ ὁλοκληρὴ ἀπὸ ἀρχῆς, ὅπου νὰ πῶ κι' ἐγὼ δὴ
τρία λόγια, τὰ ὅποια ἀπὸ πρὶν ξέρω πῶς χαμένα πᾶν
καὶ χαμένους ὁ κόσμος τοὺς καὶ ὁ αἰὼς. Ὁ δὲ διαχαστοῦν
βεβαίως γιὰτὶ πάντα ὁ κόσμος εἶναι περιεργὸς «κακόν
τι ἀκούει». Μὰ γιὰ πολὺ λόγου ὅταν καὶ καὶ, καὶ
ὅσοι εἶναι συνειδημένοι σὲ τέτοιαι, ὅσοι φέρουν τὴν
προγονικὴ κατὰρ νὰ μὴν ἀνέχωνται τὰυτίαι σὲς συ-
νέφους ποῦ βγαίνουν ἀπὸ μερικὰ ἀπεισιμμένα στο-
ματὰ, ὅλ' ἡμεῖς μὲν καὶ δὲν θὰ δυσκολευθῶν
νὰ πῶμε μὲ τὸ νῦν τοὺς ἀκούμεν! Ὁ Βίστορος ἔχει
ἐμμερὲς πεποθεῖς καὶ δραστὲρ ἀρχαί· δὲν πῆγαντες,
ἀφοῦ κἄνισαι σὲ τέτοιαι μέρη, νὰ θυμῶνται τὴ φύση
καὶ νὰ ἀναπνεύσῃς τίς αἰσὲς ἐκείνας, μὲν ὅμως καὶ
χέλιαι καὶ; Ὁ Κεῖ τὸ ὁμολογῶ. Πολλὴν καὶ μὲ βασι-
νῆς ἡ ἰδέα αὐτή. Γιὰτὶ οὕτε συντάκτες ἐφημερίδας
εἶναι, γιὰ νὰ φροντίζω ὅλη θελόντας καὶ μὴ, οὕτε κομ-
ματάρχαι γιὰ νὰ ὑποστηρίξω τὸν φίλων μουτὰ προ-
σόντας καὶ νὰ χαντακίσω τὴν ἀντιπολιτευση. Εἶχα
τὴν ἡττύχαι μου, τὰ γεράμιατά μου, ἀπὸ τὸνα μέρος—
ἔβλεπα ἀπ' τὸ ἄλλο πῶς χιλιᾶδες τῶρα ἀρθρογράφοι καὶ
βιβλιογράφοι δὲν κατάρθωναν νὰ κουνήσουν οὕτε μὴ
πιθαμὴ ἀπ' τὸ δρόμο τοῦ τὸν ἥλιο καίνο, ποῦ λέγεται
Ἑλληνικὸ κράτος.

Μὰ ἡ ψυχὴ μου γίμνιζε ἀκκατάπνευστα ἀηδία καὶ
ἀπογοήτευση. Καὶ πῆρα λοιπὸν τὴν πέννα νὰ ἀδειάσω

λίγο τὴν πλημμύρα αὐτή, μὲ μόνη τὴν παρηγοριὰ πῶς
ἀνακουφίζομαι, ὅπως ἀνακουφίζουν τὰ δάκρυα ποῦ
τρέχουν ποτᾶμι ἀπ' τοῦ λυπημένου τὰ μάτια. Δάκρυα
λοιπὸν θάνατι αὐτὰ ποῦ θὰ γράψω, δάκρυα τῆς ψυχῆς
ἀπὸ τὸν σπῆς ἀπὸ τὴν καὶ σπῆς ταρκαλυσίας τὸν τάφο.
Τίποτα δὲν ἐλπίζω. Τὶ θέλετε νὰ ἐλπίσῃ καίνας ποῦ
κλαίει τὸν πεθάνοντα τοῦ; Ὅ,τι θὰ πῶ, δὲν θὰ γίνουν.
Καὶ θάρουν τρελλοὶ ἀν' εἶχα τὴν ἐγώστρεψαι ἰδέα πῶς
θὰ γίνουν, ἀφοῦ ἄλλοι ἄλλα ἀσέμνητα πρότειναν καὶ
καὶ μηδαμινὰ πράγματα καὶ ὅμως κἄνεις δὲν τοῦ κού-
νησε τρεῖς, καὶ δὲν ἔσπινε ἀπ' τὸν λήθην, ποῦ
ἡ μύρα μὲς καταδίχατε τίς ἀδελφὲς πρὶν ἀκόμα δει-
ξομε καλὰ-καλὰ πῶς ὑπάρχουμε. Καὶ ἀν' νομίζετε
ὅτι σὲ μικρὰ πράγματα δὲν πρέπει εὐλογίαι εὐλογία νὰ συγ-
κινούμαστε, ἐλᾶτε στὰ σπουδαῖα, ἐλᾶτε σ' ἐκεῖνα, ἀπ'
τὰ ὅποια κρέμεται τὸ μέλλον καὶ ἡ ἐθνικὴ μας ἀξιο-
πρέπεια, ποῦ τὰ λέει τὸσον καὶ καὶ ὁ Κεῖ τῆς, καὶ
τὰ ξεφωνίζω, καὶ μ' ἀριθμούς μὲς τὰ χῶναι ἀπ' τὴ
μύτη μας κατὸν—κι' ὅμως καμίνουμε τοὺς στρατούς,
καμίνουμε τοὺς ἀποδελαινομένους, καμίνουμε ὅτι τέλος
πάντων χρειάζεται γιὰ νὰ φθάσουμε στὴ τρημαχτικὴ
ἐκείνη συμπεράσμα: «μωρκίνε! Κύριος λαόν, ἐν βούλε-
ται ἀπολέσαι»...

Δὲν εἶναι αὐτὰ ὑπερβολή; Γιὰτὶ ὑπερβολὴ δὲν ἦταν
καὶ καίνας ποῦ πᾶσαν οἱ πατρίδες μας, ὅταν μὲ τὰ ἴδια
πηγάζοντες κεφάλαια. Μὰ τὴν ἱστορίαν μας δὲν τὴν δια-
βάζουμε, δὲν τὴν ξέρουμε. Δὲν πᾶνουμε νὰ μελετή-
σουμε τίς αἰτίαι, ποῦ φέρουν πάντα τὰ ἴδια ἀποτελέ-
σματα. Δὲν ἔχουμε ὁρῆσαι νὰ ξαναχρῶμε τίς στραδίας
ἐκείνων γιὰ νὰ διώξω πῶς μοιζοῦν μὲ τίς δικῆς μας,
τὸν πᾶσαν τοῦ, μὲν μὲς ἀρῶν νὰ ἐκβαλίζουμε τὰ
θυμῶντάς τοὺς, τὰ μεγαλουργήματα, τὰ ὅποια δὲν βᾶ-
σταῖν καὶ τότε πολλὰ. Ὁ ἐπὶ τὸν ἐθνικὸς μας βίος
εἶναι γιομῆτος ἀκαθάρτων καὶ κακοζήτων, ἔξιν ἀπὸ
μερικοὺς ἀνακαμπεῖς, σὺν τίς κολοφωτίαις ἐκείνας, ἀπ' τίς
ὅποιας ὅμως οὕτε εἶδαμε οὕτε ἦταν δυνατόν νὰ διώξω
πρὸς τὴν.

Ὁ ἀλλήλοπαρρησιᾶς ἦταν τὸ πρόγραμμά τοὺς, καὶ σῆ-
μερ, ἀν' καὶ ἔχουμε κοινὰ-στρατὰ ἕνα κομμάτι χῶ-
μα γιὰ βασιλεῖα, ἡ ἀμειρία τοὺς ἀκόμα δὲν μὲς ἀρῶν
στὸν ἰδιωτικὸ βίον, ἀπ' τὸν ὅποτον κρέμεται ὁ ἐθνικός,
μὲν μὲς παρκαλοῦνται σὺν σὺν ἀχωριστῇ καὶ σὺν
δὴν φιδερί.

Ἐκεῖνοι ποῦ θὰ μὲς γιὰτρεβαν λίγο ἀπ' αὐτὸ τὸ
μικρόν δὲν θέλουν νὰ κοπιᾶσουν. Μὲς γεμίζουν τὰ
κεφάλαια μὲ τὴν προγονικὴ εὐλαίαν μονάχα καὶ ὅταν
βγοῦμε στὸν κόσμο τρέχουμε νὰ τὴν κοινωγῶμε τὴν
εὐλαίαν αὐτὴν καὶ δὲν τὴν βρίσκουμε πούθενά, γιὰτὶ

φάρδ, ποῦ ἀπλώνεται καὶ πᾶσι μαζεύεται—ἡ θάλασσα.
Νὰ ποῦ φάταμε σ' ἐνὰ σταθμό. Ἐδῶ κι' ἐκεῖ ἀπὸ
ἕνα κομπὲ ροβολᾶει μιά μοσχὴ χοντρόκοιτη τυλιγμένη
σὲ μιά παχέμοσχη γούνα, μὲ μιά μακροῦλὴ σκούφια στὸ
κεφάλι, μὲ τὴν πίπα στὸ στόμα, κοντοστέκεται συλλογισμένη
στὸ σταθμὸ κι' ἀρῶν τὴν κουκουλωμένη τὴ συντροφιστὴ
τῆς νὰ βολετῇ ὅσο καλύτερα μπορεῖ. Στὸ δρόμο στὸν ἄστυ
περιμένουν κἄν καλὰ κάρρα ποῦ ἀνεβαίνουν ἀπὸ τὴν
πίπῳ μεριά καὶ ποῦ ἔξω ἀπ' ἐμπρὸς κἄν ἀκροκόπη,
καὶ λυγρὰ ἄνογα. Σκλῶναι μὲτα ὁ νοικοκύρης, φᾶναι
κομμάτι ἀνάμεσά σὲ χῶμα καὶ παπλωμάτα, ἀνεβαίνει τὸ
γιακά, τυλίγει τὰ πόδια μέσῳ, ἐνῶ ἡ γυναικούλα τοῦ με-
ταμορφώνεται σὲ μὴ στρουγγυλὴ κουκούλα, καὶ παῖονα,
δρόμο τὸ κάρρο, τρέχοντας μὲ περίτρομη γληγορὰ μέσ'
στὸ σιγαλὲ καὶ σκοτεινισμένον τόπον.
Ἐγύρισαν ὁ πατέρας ν' ἡ μητέρα ἀπὸ τὴν πολιτεία,
ὅπου ἔκαμν λουτρὸ «Ρωμαϊκὸ». Τὰ μέλη τῆς φαρμακείας
σπῆναι τὰ βρῖσκουν ὅλα μαζὶ· ὅχι μόνο ποὺς λείπουν τὰ
παντρεμένα παιδιὰ καὶ ὁ γιός, ποῦ σπουδάζει σὴν πολι-
τεία, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κείνους ποῦ μένουν ταχτικά στὸ σπῆτι,
μερικοὶ λείπουν. Τὸ γαῖονα τὰ παιδιὰ, τὸ καλοκαίρι τὰ
κορίτσια. Εἶναι ἔξω στὰ χωριὰ τὰ σχολεῖα.
Ἀπὸ τέλειωσαν οἱ χυνοπολιτικὲς δουλιές καὶ ἦρθε
ὁ Νοέμβρης, σὴν Σκαντιναβία ἀρχίζουν καὶ ξεκινοῦν ἀπ'
ὅλα τὰ χτήματα· ὅλα τὰ τραῖνα εἶναι γεμάτα τότε κι'
ὅλος ὁ τόπος σ' ἀνατάτωση. Κι' ἀν' ὁ τρόπος ποῦ γίνεται

τοῦτο, εἶναι διαφορετικὸς σὲ κάθε σκαντιναβικὸ τόπο, ἡ
αἰτία ὅμως εἶναι ἡ ἴδια καὶ σὲ τρία. Καθὼς σὴν Γερμα-
νία γίεται ἕνα μεγάλο ἀντρομαζώμα σὲς στρατιωτικὲς
συνελεύσεις, ὅσοι σὴν Σκαντιναβία σὴν περιχὴ τῶν χω-
ρικτικῶν σχολείων.

Στὴ Σκαντιναβία ξεφύτρωναν τὰ σχολεῖα τοῦτα καὶ
στὴ Σκαντιναβία περιορίζονταν. Ἐκεῖ ὅμως ποῦ ὑπάρ-
χουν μιά φορά, εἶναι τὰ κέντρα σὴν πνευματικὴ ζωὴ τοῦ
χωριάτικου πληθυσμοῦ, ποῦ συγκεντρώνεται ὁ πολιτισμὸς
κι' ἀπ' ὅπου ἀχτινοβολοῦν καινούρια σημεῖα πολιτισμοῦ·
εἶναι ὁ κυριώτερος μοχλὸς τῆς χωριάτικης συνείδησης
ἀπέναντι στὰ ἄλλα ἐπαγγέλματα, καὶ συχνὰ κι' ἐνὰ ἐργα-
λεῖο τοῦ ἀποχωριατισμοῦ τῶν χωριάτων, ἐνῶ διατηροῦν
τὴν ἐξωτερικὴν τοὺς ἀκραιότητη καὶ ἡ ἐξωτερικὴ τοὺς δύ-
ναμη αὐτῶν δόλωνα.

Στὸ σουηδικὸ κοινοβούλιο κυβερνᾶει τὸ χωριάτικον κόμ-
μα, ἡ Νορβηγία ἀρχίζει νὰ γίνετα μὴ χωριάτικη δεμ-
κρατία, κι' οἱ φιλελεύθεροι modérés τῆς Δανίας δὲν εἶ-
ναι παρὰ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν χωριάτικων σχολείων, ποῦ
ἔχουν πάντα μὴ μεγάλη πολιτικὴ σημασία, σὴν ἀντι-
παράστασιν τοῦ λαοῦ. «Ἡ Σκαντιναβία κυβερνημένη ἀπὸ
τοὺς δασκάλους», ἰδοὺ τὸ σύνθημα τοῦ μέλλοντος.

Αὐτὴ ἡ χωριατριστικὴ κατὰστασις ἐπέραςε καὶ
ὅτ' περὶ πλυνῶς μίαν πολύχρονη ἀνάπτυξη κι' ἔφτασαν
τῶρα σ' ἐνὰ σημεῖο ποῦ ξεφυλλίζουν ἀκραιότητες καὶ ἐπιπε-
σμός, γερὴ βία καὶ παραξενιὰ, δυνατοὶ πύργους καὶ θεω-

ρητικὰ πειράματα τὸ ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο, σὲ μὴ κατὰστασι
λοιπὸν, ποῦ μὴ περιγραφὴ τοῦ χωριάτικου πολιτισμοῦ
τῆς Σκαντιναβίας ἀρῶν νὰ γίνῃ. Μὲ τὴν κατὰστασι
τῶν Γερμανῶν χωριάτων δὲν ἔχει ὁμοιότητα ἐκείνη τῆς
Σκαντιναβίας. Ὅ,τι σὴν Σκαντιναβία λένε χωριάτικη, γερ-
μανικὰ μπορεῖ νὰ σημειώτῃ κανεὶς χηματῆ. Οἱ πλοῦ-
στοι χωριάτες τῆς Σκαντιναβίας, πρὸ πάντων τῆς Σουη-
δίας, ἔχουνε γτήματα μὲ ἔκτασι σὴν «τσιολίκια».

Ὅπως εἶναι γνωστὸ, ἀπὸ τοὺς Σκαντιναβικοὺς χωριάτες
καὶ οἱ σουηδοὶ καὶ οἱ νορβηγοὶ ἦταν πάντα ἐλεύθεροι
καὶ ἀνεξάρτητοι γιὰ μεγαλύτερο μέρος. Ἀπὸ τὸν καιρὸ
τοῦ Γουσταῖου Β' οἱ χωριάτες τῆς Σουηδίας ἔδωσαν τὸ
ἀποτέλεσμα εἰς τίς περισσότερες κρίσεις, καθὼς καὶ τῶρα
εἶναι τὸ πῶς ἰσχυρὸ καὶ πῶς ἀποτελεσματικὸ κόμμα τοῦ
σουηδικοῦ κοινοβουλίου. Στὴ Νορβηγία, ὅπου δὲν ἔχει διό-
λου ἀρχόντες, πολλοὶ χωριάτες ἀνεβάζουν τὴ γενεαλογία
τοὺς ὡς σὴν ἐποχὴ τῶν εἰδοιοκρατῶν καὶ ὡς στοὺς ἀρ-
χαίους καπετάνους κι' αἰσθάνονται τὴν ἀξία τοὺς. Ἐπειτα
καὶ στοὺς δύο τύπους δὲν ἔχει οὕτε ἀξιολογὴ βιομηχανία
οὔτε ἕνα ἀναπτυγμένο σύστημα ἀπὸ φάρμακας μὲ μεγάλα
κέντρα, καὶ γιὰ τοῦτο μικρὸ μόνον ἀριθμὸ ἀπὸ ἐργάτες,
τὸ ὅποτον περιορίζεται σὲς μεγάλας πολιτείας, σὴν Στο-
κόλμη, σὴν Χριστιανία, στὸ Μαλμέ, Γκέτεμποργκ κτλ. Ἡ
Νορβηγία κι' ἡ Σουηδία εἶναι οἱ καθαυτοὶ χωριάτικοι τόποι
τῆς Εὐρώπης.

Στὴ Δανία ἡ ὑπεροχὴ τῆς χωριάτικης τάξης χρονολο-

μοναχική της ποτέ δεν κάθεται να δέχεται τις επισκέψεις μας. Έχει πάντα στο πλάγι της δυό-τρείς ακόλουθους, καμιά ραδιογράφ, καμιά προδοσία, καμιά πονηρία, καμιά ακολουσία, και έτσι δεν μοιάζει με κείνην που μας τήν σύστησαν, και γυροῦμε πίσω με μούτρα κατεβαμένα, με τήν θέληση ανίσχυρη και με τὸ μάτι θαλωμένο, ὥστε δεν μπορούμε μόνοι μας νὰ βγάλουμε τήν ἀλήθειαν· μισ' ἀπ' τήν σύγχυση εκείνη. Τέτοιους λοιπὸν μὰς κάμνουν οἱ δάσκαλοι. Πόσοι εἶναι ἐκεῖνοι, ποὺ θὰ πεταξοῦν ἀψηλότερα ἀπ' τὸν κύκλο μέσα στὸν ὅποιον μὰς περιορίζουν νὰ ζήσουμε;

* *

Πρέπει χωρίς ἄλλο νὰ πιάσουμε θεωρώντας τήν ὑπαρξή μας καὶ τήν σωτηρία ὡς μοναδικὸ παράδειγμα μισ' τήν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας. Ἄν ὑπάρχουμε ἀκόμη τὸ χρεωστούμε στὴν θρησκεία καὶ μόνον· οὕτε βλέπω σὲ τέτοια ὑπαρξὴ μέσα κανένα θεῖον καὶ κανένα μοναδικὸ καὶ ἀκατάληπτο καὶ μυστηριώδες στὴ φύση τοῦ παράδειγμα, ἀπὸ καὶ ἄλλα ἔθνη ὑπῆρχαν πρὶν ἀπὸ μὰς καὶ ὑπάρχουν. Τί νὰ ποῦν οἱ Ἑβραῖοι ποὺ ἴσα ἴσα τραβοῦν τὴ ρίζα τους ἀπὸ τὸν Ἀδὰμ; Δὲν πρέπει νὰ τὸ πᾶρουν ἀπάνω τους;

Θὰ μοῦ πῆτε ὅτι τὸ Ἑλληνικὸ ἔθνος ἔκαμε ἔργα μεγάλῃ καὶ ἐξαιρετικῇ ἀμύμητα. Ναι, ἀλλ' ὅλ' αὐτὰ ἀποδείχουν καὶ ἀποδείχουν τὴν πνευματικὴ μόνο ὑπεροχή, ἡ ὁποία ποτὲ δὲν τῶζε· ἂν δὲν ἔχη τὴν ἄλλην, τὴν ἡθικὴ δύναμη ἀγώστη.

Κανείς δὲν ἀρνιέται τὴν ἀξίαν τοῦ πνεύματος. Ἀλλὰ σήμερα προπάντων ἔχουμε ἀνάγκη ἀπ' τὴν ἡθικὴ ἀνατροφή, ἡ ὁποία θὰ ἐτοιμάσῃ τὴν πολιτικὴ, δηλ. τὴν σωτηρία καὶ τὴν ἐξασφάλιση τοῦ μέλλοντος. Ἄν δὲν τὴ κάμουμε αὐτὴ δὲν θὰ σωθοῦμε ἄραγε; — Πῶς δὲν θὰ σωθοῦμε. Σώθηκαν καὶ οἱ ἀρχαῖοι ὅταν οἱ Ρωμαῖοι τοὺς ὑπέταξαν. Μὰ ντρέπομαι νὰ πῶ ἔδω πῶς μὰς εἶχαν οἱ κυρίαρχοι ἐκεῖνοι, καὶ ὅποιος θέλει νὰ τὰ μᾶλλον καταλεπτῶς ἀς ἀνοίξῃ τὸν δεύτερο τόμο τῆς ἱστορίας τοῦ Παπαρηγοπούλου γιὰ νὰ κλέψῃ λίγο. Τέτοιαι σωτηρία ἀς λείπῃ· χάρισμα σ' ἐκείνους ποὺ τὴν περνοῦν.

Πολλὰ, παραπολλὰ ἤθελα νὰ πῶ γιὰ τὴν πολιτικὴ μας ἐν γένει δράση. Μὰ ἀρνήσω τὸ ζήτημα νὰ τὸ ἐξετάσω εἰδικώτερα ὅταν ἔλθω στὸ περὶ πολιτικῆς κεφάλαιο, γιατί εἶναι σπουδαῖο καὶ μεγάλο καὶ δὲν χωρεῖ σ' αὐτὸν ἔδω τὸν πρόλογο.

Πολλὰ ἐπίσης εἶναι καὶ κείνα ποὺ μὰς ζοροιάζουν ὅσο πᾶμε καὶ στὴν μελέτη αὐτῶν εἶναι τώρα ποὺ βαρύνω τὸ κεφάλι μου. Τὴν πολιτικὴ μας ἀνεκτικότητα

τὴν κληρονομήσαμε ἀπ' τοὺς προγόνους μας καὶ ὅαν νὰ μὴν ἦταν αὐτὸ ἀρμετὸ χίλια-δυὸ ἄλλα τὴν ἐπιτείνουν ἀπὸ παντοῦ καὶ τὴν περικυκλώνουν καὶ τὴν ἐξοχρεώνουν σὲ ἀνέκδοστο βαθμὴ. Ἐνὰ ἀπ' ὅλα αὐτὰ εἶναι ἡ χαριτωμένη δημοσιογραφία μας. Αὐτὴ μὰς ἔκαμε τόσα κακὰ στὸν τόπο, ὅσο δὲν ἀξίζουν τὰ κεφάλια ὅλων ἐκείνων ποὺ τὴν ἔχουν, ἂν τὰ πούλησες παρκαγεμισμένα μὲ χρυσάφι. Μὰς κόλλησε ὅμως μὴ καὶ καλὴ σὰν ψώρα καὶ δὲν λείει νὰ ξεκολλήσῃ. Καὶ θὰ μοῦ πῆτε: ὡς θέλεις νὰ ξεκολλήσῃ, ἀπὸ βρώμα καὶ ψώρα εἶν' ἀδέρφια; Πρῶτον νὰ πεταξοῦμε τὴ βρώμα μας, νὰ καθαριστοῦμε μὲ ἀντισηπτικὰ, μὲ θαῖφι καλὰ καλὰ, καὶ ὅτ' ἄρ' τὴν ψώρα νὰ φύγῃ σὰν δαιμονισμένη καὶ δὲν θὰ τὸ πιστεύω. — Ναι! — μὰ ἐπειδὴ τὸ πρῶτον εἶναι πολὺ πρὸς δύσκολο ἀπ' τὸ δεύτερον ἐγὼ θὰ δεῖξω ἕνα τρόπο μὲ τὸν ὅποιο θὰ γλυτώσουμε πρῶτα πρῶτα ἀπ' τὴν ψώρα, δηλ. ἀπ' τὴν παρκαγεμισμένη δημοσιογραφία, καὶ ἔπειτα θὰ πασιφροῦμε καὶ λίγο, ὅχι πολὺ, ἀπ' τὴν βρώμα ποὺ σὰν σκουλήκι τρώγει τὴ ρίζα τοῦ ἀναγκίου ἐκείνου δέντρου, τῆς ἡθικῆς μας προκοπῆς.

* *

Θὰ δεῖξω λοιπὸν πῶς πρέπει νὰ ἰδρώσουμε — μὲ τὴν βοήθεια πάντων τῶν πλουσίων μας — ἕνα φῶλλον δημοσιογραφικὸ, τὸ ὅποιο νὰ εὐεργετήσῃ πραγματικὰ καὶ ὄχι ψεύτικα τὸ ἔθνος, ποὺ θὰ μὰς εὐλογῇ κατόπι. Θὰ δεῖξω πῶς αὐτὸ τὸ φῶλλον εἶναι δυνατὸν νὰ διαδοθῇ σ' ὅλες τὰς ἀκροὺς τῆς Ἑλλάδος μας καὶ πῶς θὰ παιδαγωγῇ τὸ ἔθνος. Πῶς θὰ σκοπίσῃ παντοῦ ἰδέες γιὰ εἰρήνη καὶ μεγάλαι καὶ πρὸς θὰ παρκαγεμισθῇ τὸ ἔθνος, ἐπὶ νὰ στὸ ὅποιο πρέπει νὰ κτίσουμε τὰ ἀθάνατα θεμέλια τῆς ἡθικῆς καὶ πολιτικῆς μας ἀνατροφῆς. Αὐτὰ ποὺ θὰ πῶ ὅταν παρὰ τὴν βίβλιν. Μὰ παρὰ τὴν βίβλιν καὶ τὰ ἀποτελέσματα καὶ ἀπώστευτα καὶ ἀξία παρκαγεμιστά σ' ὁποιοδήποτε ἄλλον λαόν. Καὶ γιατί τὰς νὰ μὴ μὰς μιμηθοῦν καὶ σήμερα ἀκόμη ἐκεῖνοι ποὺ μιμήθηκαν μὴ φορὰ τοὺς πατέρας μας; Ἄν εἴχαμε τὴν πραγματοποιήσῃ αὐτὴν ὡς σκοπὸ τῆς ὑπαρξῆς μας πρὸ πολλοῦ, εἶμαι βέβαιος ὅτι πολλὰ θὰ κατηρώναμε. Ἀλλ' ὅμως ὁ καιρὸς δὲν χάθηκε ὅπως διόλου. Ἄς ἐλπίζουμε πάντοτε, ἀς βαλῶμε τὰ δυνατὰ μας, τὴ θέλησή μας ὁλοκληρῇ καὶ δὲν θὰ ἀποτύχουμε. Ἄς ἔχουμε ὑπ' ὄψιν ὅτι ἕνας Δημοσθένης θ' ἐλθῃ σ' ἐκ' ἐγὼ εἶπα μεγάλαις ῥήτορας τοῦ κόσμου.

Μὲ τὴν ἐλπίδα αὐτήν, φίλε Νουμά, στὸ ἐπόμενο γράμμα μου θὰ σοῦ ἀναπτύξω κείνα ποὺ εἶπα γιὰ τὸν τύπο. Γιατί βλέπεις ὅτι τὸ δοχεῖο τῶν ἀγαθῶν τοῦ

κόσμου πολλὰς φορὲς τἀνοίγουμε, μὰ πάντοτε, πάντοτε, καί τι μένει στὸν πάτο, ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα παρουν τὸ δρόμο τους τὸν κατηφορικόν. Καὶ αὐτὸ τὸ καί τι τὸ ξέρετε ἀπ' τὴν μυθολογία.

Πόλη — Ἰούνιος.

ΔΑΜΩΝΑΣ

ΣΤΗ ΔΥΣΗ ΕΝΟΣ ΟΝΕΙΡΟΥ

Τοῦ Βουτιερβη

Εἶδα σβημένο τὸνειρό μας
Μὲ τὸ σάκκο τὸ χωρισιῶ μας
Καὶ δάκρυα ἔχουσα πικρὰ,
Μὲ μὲς στὸ στήθος τὸ θλιμμένο
Καὶ μὴ κρυφὴ ἐνοικία χαρὰ
Γιὰ τὸνειρό μας τὸ χαμένο!

Ὅλα νεκρὰ τὰ αἰσθήματά μου
Στὸ φλογερὸ ἔταν ἑσπιά μου
Κ' οἱ πόθοι καὶ τὰ ἰδανικά
Πέρνουν φτερά, τίθω, κι' ἀγέρω
Κ' ἐλεύθερα σὰ μαγικά
Παίδια ἀφύπνουνται τοῦ αἵθέρα...

Κ' ἔτσι, σὴν χάρι τοῦ ἀτέριου,
Κλιώντας καὶ δόση ἐνὸς ἀνέρου!

Βόλος 1904

ΓΕΡΚΟΣ ΟΡΕΙΝΟΣ

— Νὰ σοῦ τὴν νὰ κάνεις, εἶπε ὁ γιὰ τὸς. Σὲν πῆς σπῆτι σου, βλε καί τιν νὰ σοῦ σφίξει μὲ τὰ δαχτυλά του μερικὲς φορὲς τὸ ἀρρυγγά σου καὶ νὰ δεῖς θὰ γίνεις καλά.
— Ποιὸ καλά, εἶπε ὁ ἄρρωστος, τὸ κάνω ἔβριο.
— Καὶ γιατί ὄχι σήμερα; ὡς τῆς ὁ γιὰ τὸς.
— Γιατί, βλέπεις, εἶπε ὁ ἄρρωστος, τὴ μέρα λείπει ἡ γυναῖκα μου καὶ δὲν ἔχω παρὰ τὴν πεθερά μου σπῆτι καὶ νὰ σοῦ πῶ, προτιμῶ νὰ μὴ μοῦ σφίξει τὸ ἀρρυγγά μου.

— Δὲ μοῦ λές, πατέρ, γιατί σὰ μιλεῖ ὁ κόσμος γιὰ γλώσσα, πᾶν-α λείει αὐτὴ μητρικὴ μας γλώσσα, κι' ὄχι αὐτὴ πατρικὴ μας γλώσσα;

— Γιατί, βλέπεις, παιδί μου, οἱ μητέρες μεταχειρίζονται τὴ γλώσσα τους ποὺ συχνά.

γείται ἀπὸ μίαν ἐποχὴ νεώτερη. Τὸν Δανὸ χωριάτη τὸν ἐδάραινα μια μεγάλη καὶ φορτωτικὴ δουλοσύνη ποὺ ἔγινε πρὸ ἀνυπόφορη ἀκόμα, ἐπειδὴ ἡ νομοθετικὴ ἀρχοντολογία ἐτάθηκε σιγὰ σιγὰ καὶ ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ μιὰ ξένη, μέλιστα γερμανικὴ ἀρχοντολογία τῶν αὐλῶν. Καὶ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς φυλῆς ἡ δανικὴ χωριάτικὴ τάξι δὲν διατηρήθηκε τόσο καθαρὰ ὅσον ἐκείνη τῆς σκανδιναβικῆς χερσονήσου.

Μολταῦτα στὴ Δανία ξεφύτρωσε ἐκείνη ἡ κίνησις, ποὺ στὰ τελευταῖα 25 χρόνια εἶχε τὴν μεγαλύτερη σημασίαν γιὰ τὸν Σκανδιναβικὸ χωριάτη καὶ γιὰ τὴ συνείδησιν τῆς ἐξουσίας καὶ τῆς τάξεως του.

Στὴ Δανία ξεφύτρωσε λοιπὸν ἡ ἰδέα τῆς χωριάτικης σχολῆς, καὶ στὴ Δανία ἰδρύθηκαν οἱ πρῶτες αὐτὲς σχολαὶ ποὺ γίνανε παρόμοια γιὰ ὅλη τὴ Σκανδιναβία. Στὴν ἐξέλιξιν τῶν σχολῶν τούτων ἡ Δανία εἶχε πάντα τὴν ἡγεμονία ἀπὸ τότε, καὶ τώρα ἀκόμη ποὺ διαδόθηκε ἡ ἰδέα σ' ὅλη τὴ Σκανδιναβία, καὶ τροποποιήθηκε παντοῦ κατὰ τὰς τοπικὰς συνθήκας, ἡ Δανία ἔχει ὅχι μόνο τὰ περισσότερα, μὰ καὶ τὰ καλύτερα ἱδρυματὰ τῆς χωριάτικης παιδείας.

Ἡ ἰδέα ὅπου βασίζεται ὅλη ἡ ἐγκαταστάσις, εἶναι ἡ ἐξῆς: νὰ σφαιροδῇ τὸ χωριάτη μὲ τὴν τάξιν του, καὶ νὰ τὸν ἐμφυχώσῃ μὲ τὴν συνείδησιν καὶ μὲ τὴν τιμὴν τῆς τάξεως του. Ὁ σκοπὸς ὅλων τῶν σχολείων εἶναι νὰ τοῦ μεταδιδῇ τὴν γνῶσιν ποὺ τὸν κάνουν ἑαυτὸν νὰ βελτίωσιν μὲ τὴν ἐποχὴν του, χωρὶς νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ φυσικὸ του

κύκλο καὶ τὸ πατροπαράδοτό του ἐπάγγελμα· νὰ ἐμποδίσῃ λοιπὸν τὸ ἔξυπνο χωριτικὸ στοιχεῖον νὰ μεταβιῇ σ' ἄλλες κοινωνικὰς τάξεις. Ἐμμέσως καὶ ἄμεσως προσαπαθῇ ἀκόμη, — εἶτε τ' ὁμολογῇ εἶτε ὄχι — νὰ ἐξηγῇ καὶ νὰ δυναμώσῃ στὸ χωριάτη τὴν πολιτικὴν του σημασίαν, ἂν τὴν νὰ μὴν τὴν ξέρῃ ἀκόμα.

Ἡ Δανία μόνον ἔχει τώρα ἐξδομήντα τέτοια σχολαῖα, καὶ ἡ ἡλικία τῶν μαθητῶν τους παιδεύεται μεταξὺ 17 καὶ 40 χρόνων. Αὐτοὶ οἱ ἀριθμοὶ κατὰ βῆλος ἐξηγοῦνε ὅλα, τὴν σημασίαν λοιπὸν τῶν σχολείων καὶ τὸν ἐθουσιασμόν γιὰ τοῦτα, ποὺ ἀνθρώποι τῆς πρὸ στάσιμος τάξεως τοῦ κόσμου νὰ θυσιάζουν τοὺς λίγους παρὰδες ποὺ ἐμάζευαν οἰκονομῶντας, γιὰ νὰ γίνω, πρὶν ἔξω, τὰ γεράματα, καὶ πάλιν μαθηταὶ καὶ νὰ αἰσθάνονται τὸν ἐαυτὸν τους κοῖκο μὴς ἀλυσίδας τῆς γενικῆς ἀνάπτυξης. Στὴ Νορβηγία καὶ στὴ Σουηδία τὰ σχολεῖα ἀκόμη δὲν ἔχουν τέτοιαν ἑκτασὴν οὕτε ξεφύτρωσαν τόσον ἀπὸ τὸ βίβλος τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ὁμῆς τοῦ λαοῦ.

Ἐνοεῖται, πῶς τούτῃ ἡ ἑκτασις, γιὰ νὰ ἐνεργῇ τόσο διαπερατικὰ, δὲν ἦταν ἐτελὼς πραγματικὴ ἔργον ἡ σύγχρονα μὲ ἕνα ζωηρὸ θρησκευτικὸν ῥέμα καὶ στηρίχθηκε ἀπάνω του, ἕνα ῥέμα ποὺ ἐτραῖε μακριὰ ἀπὸ τὴν λιμνασίαν τῆς ἐκκλησίας τοῦ κράτους, καὶ βίβλος σὲ μιὰ ἀτομικὴ θρησκευτικότητα ποὺ σκεπρίσθηκε σὲ ἀτέλειωτες μικρὰς ἀρτίνας καὶ χύνονταν στὴ Δανία σὲ μιὰ ἐνθουσιασμένη ἑλευθεροδοξίαν, στὴ Νορβηγίαν καὶ στὴ Σουηδίαν σὲ ὅπε-

ρευλάσειν. Ἐγενεῖναι καὶ ὅλος πειράματα μὲ τὴν καθαρὴ καλλιέργειαν τοῦ νοῦ στὰ σχολεῖα, τὸ εὖ δὲ φάνηκε καθαρὰ, πῶς σὲ καταστήματα μὲ παρόμοια βίση στὶς πολιτείας δὲν γίνονται, ἡ ἐσωτερικὴ τους στεφάνωσις καὶ ἡ ἐξωτερικὴ τους ἀποτύχη.

Ἡ ἰδέα τῶν σχολείων ποθαίνει ἀπὸ τὴ φαινομενικὴ ἀντίρρηση, ὅτι εἶναι καταστήματα γιὰ διδαστὴν γνῶσεων, ὄχι ὅμως τὸ μέτρον αὐτῆς τῆς διδασκῆς. Εἶναι φωτῶρια μορφωτικὰ καὶ τῆς ζωτικῆς συνκοινωνίας, συνζωγία μὲς τῆς τάξεως, τῆς ὁποίας τὰ μέλη περνοῦν μιὰ ζωὴ κατ' ἀνάγκην ἀπομονωμένη καὶ μονότονη. Εἶναι σύμφορον, εἰ αἰτίαι τῶν μεγάλων πνευνοῦρων καὶ τῶν δύο φύλων, ὅσα ἑκτακτον μέσων τῆς ἀνάνεωτης τοῦ αἵματος, καὶ τῆς ἀνάμιξης τῶν φαινομένων ποὺ δὲν ἔρχεται εὐκόλως στὴν νοῦ τοῦ συντηρητικῆς χωριάτη, ὁ ὁποῖος ἀγαπᾷ νὰ συμπεθερεύῃ μὲ τὸ δικό του συγγενολόγι.

Ἡ ἰδέα ἡ ἰδέα εἶναι τοῦ Δανοῦ ἐπισκόπου Γκρόντβικ, τοῦ ἱερωτοῦ τοῦ Γκρόντβικανισμοῦ, τοῦ ὁποῦ τοῦ μακροῦ καλλοῦ, ἀπρόγενο γεροντικὸν κεφάλιν μὲ τὰ μετὰ σὰν πατριάρχην προταχτικὰ σουτυλικά ὑπὸ γύψῳ ἡ ταμπέρι δὲν λείπει ἀπὸ καμμία σχολή. Ἀνθρώπος γιγαντιαῖος φαντασίας μὲ διοργανωτικὴ δημιουργικὴ δύναμη, θυμαστικὴ καὶ μιμητικὴ τῆς μεγάλης ἡρωικῆς ἐποχῆς τῆς Σκανδιναβίας, ποιητὴς ἐκτετατοῦ ὥραϊον θρησκευτικῶν ἡμάτων μὲ θερμὸ οἶσθημα, δογματικὸς συλλυσιμένος, ἀλλὰ εἰς αἰτίαι τῆς φαντασίας τοῦ ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὰ δόγματα.

ΨΥΧΑΡΗ

ΖΩΗ ΚΙ ΑΓΑΠΗ ΣΤΗ ΜΟΝΑΞΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΕΝΣΕ ΚΑΙΝΟΥΡΙΟ ΡΟΜΠΙΝΣΟΝΑ *)

Κι άφ'ότ'ος πήγαινε κ' έβλεπε στη φυλακή ένα παλλη-
καρι σαν τ'ο Γιάννη! Μακάρι νάχε τέτοιους νέφτες πολ-
λούς! Τι τάχα; Και σαν τ'ο βουρούσε ακόμη ο Γιάννης,
τέτοια δεν πάθαινε. Καπετάνιος ήταν άφ'ότ'ος; Καπετάνιος
του γλυκού νερού. "Η μπές κανένα βράδι και κοιμή-
φτηκε ο ίδιος τ'ο κρατάει κ' έρχοσε τ'ο μπουσουλά του;

"Ας πάει νά χαλή ο ίδιος όπου θέλει και δέ θέλει.
Τι τον έμεινε τ'ο Γιάννη; Νά σου όμως πού χάνουνταν
ο Γιάννης τώρα. Τι νά κάμει και τι νά γίνη; "Ανο-
σία του αλήθεια πού από τ'όν αρχή, από τ'όν πρώτη
μέρα δεν πήγε νά βγάλει στη κορφοδούνη, κι αν τ'ο
κορφοδούνη δεν έμεινε κατάλληλο, τουλάχιστο σ' ένα
ύψωμα, νά μ'έν τ'ο κουνήση από και, γι'ά νά δ'ή αν περ-
καρδί, κι αν περνούσε, σπολλάκις, τ'όν έπαιρνε, δεν
είχε ανάγκη νά καθίσει νά προσμένει τ'ο στρατό τ'όν
καπετάνιο. "Αχ! Θέ μου! Βεβαιία κ' έπρεπε νά βι-
λίζη. Μά μήπως τ'όν άρριε τότες ο φύθος και τ'ο χί-
λια δυό, άπροσδόκητα όλα τους, πού είδε κ' έπαθε στη
Σάντα Κλάρα; Καλέ, τί βίβλεις; Δε βρίζεις; "Αμέ,
αν τ'ο καρδί περνούσε τ'όν ώρα πού δε βρισκότανε στο
ύψωμα; Μπορούσε τάχα νά τ'ο στρώτη σ' ένα ύψωμα
νυχτομερίς; Νά, ο τι είτ'ανε νά δ'ή, θά τ'ο δέλεπε κι από
τ'όν Κορφοδούνη του. Τιποτε! "Ερταίει ο καπετάνιος
και μόνος.

"Αφ'ότ', άμα τάπορτασε ο Γιάννης, τ'όν έσώχασε.
Καλήτερα παρ'ά νά φταίη ο ίδιος. "Αρχισε νά πορπα-
τάει στο Νησί του. "Αδύνατο! Φτάνει πού τ'ορούσε τ'ο
βουμάκι του τ'ο γνωστό, φτάνει πού κοίταζε τ'όν ού-
ρανό, τ'όν ολογλαζό, τ'ο θαλάσσι, τ'όν άτέλειωτο, και
τ'όν έπαιρνε τρέλλη. Ποτέ δ'ν τ'ο πίστευε π'ός τόσο ά-
πέραντη φυλακή θά τ'ο φανότανε μιά μέρα τόσο τόσο
μικρούσιχη, τόσο πληχτική.

Μισός τ'ο ήθελε τώρα, όχι πιά γι'ά τ'όν καπετάνιο,
μά γι'ά τ'ο Σάντα Κλάρα τ'όν ίδια. Δεν μπορούσε νά
τ'ο βλέπει. Τ'ο δέντρο τ'ο πελώριο, τ'ο λούλουδο, τ'ο
χόρτο, ως και η Κορφοδούνη, όλα τ'όν πειράζανε, τ'όν

άπειπιζανε, μόνο πού τ'ο μάτια του τ'ο βλέπανε μπρο-
στά τους. "Ορεξη τ'ο έρχότανε, όλα νά τ'ο ξελοθεύη,
αν μπορούσε. Και παρ'άξενό δεν είναι νά συλλογίστηκε
τέτοιο πράμα; η ψυχική, μά κ' η φυσική ενέργεια ενός
παλληκαριού στην έλικία πού είχε ο Γιάννης, με τ'ο
είκοσι πέντε, είκοσι έφτά του χρόνιαν, τ'όν τ'ο βαρύνει.
Όταν τ'όν άλυσσάδενει τ'όν ενέργεια σ' ένα έρχομο Νησί
πού η Δημοκρατία τ'όν καταπλάκωνει, πρέπει κάπου
και με κάποιον τρόπο νά ξεθωιάσει. Π'ός όμως και πού,
άκομ'η δεν τ'ο δέσει. Θετικό τίποτε δεν είχα με τ'ο νού
του. "Ενα κατ'αλάνη, π'ός είταν άκομ'η νέος και
π'ός ήθελε νά ζήση. Τ'ο ύστερό πού περνούσε στην
άθωπο μέσα είναι η θηλοζωία του άφ'ότ', και μάλι-
στα τ'όν έχει ο άθωπος και πεθαμμένος, άφ'ότ', κατόπι
από τ'ο δικό μας, τ'ο χρειάζεται και άλλος κόσμος.

Μά η Σάντα Κλάρα, ο Γιάννης τ'όννοιασε τώρα,
τ'ο κατόστρεψε τ'ο ζωή του. "Επρεπε κάτι νά κάμει,
νά ξεδιωχή. Μπορεί πάλι και νά μ'έν πήγε τόσο μα-
κριά ο λογισμός του. "Ο Γιάννης είταν άπλός άθωπος
και δεν ήξερε από ψυχολογίες. "Ηξερε μόνο π'ός κόν-
τεβε νά πλ'αγώση και π'ός έπρεπε κάτι νά κάμει, ό τι
κι αν είτανε, ό τι κι αν πρωτογίχαινε, γι'ά τ'ο γλυ-
τωμό του. Νόμιζε π'ός δεν μπορούσε νά μείνη έτσι, με
τ'ο χέρι σταβρωμένο. Φτάνει τ'ο πού δυό χρόνια κά-
θησε άκίνητος κι άδούλετος. "Αφ'ότ', λέει, θά τ'όνε χαν-
τάκω. "Ισως όμως τ'ο ήθελε και τρέλλη. Μιά μέρα
λαιπών πού κατέθηκε κάτω στη Μεγάλη τ'όν "Αμμου-
διά, θυμήθηκε άξαφνα τ'ο βουμάκι πού πέρασε αλά-
καίρο χειμώνα, κρυμμένος μέσα σ'ά δέντρο. Π'ός έ-
ρει; Μπορεί τ'ο βουμάκι εκείνο τ'ο καταραμένο νά μ'έν
τ'όν άρριε νά δ'ή κανένα καρδί πού περνούσε. "Αντίς
νά θυμώση με τ'όν έαφ'ότ'ο του, με τ'ο φόβο του πού τ'όν
κρατούσε δεμένο, θυμώσε με τ'αφ'ότ'ο τ'ο βουμάκι. "Ως
τόσο μπ'ηκε μέσα, ξεπλώθηκε μάλιστ', σ'ά νά σύχσει
μιά στιγμή, σ'ά νά πεσε ο θυμός του. Είχε φανταστεί τ'ο
μέρος εκείνο κάτι μαγεφτικό πού σ'ά άπονάεινε τ'όν
έπαιρνε πάλι στην άγκαλιά της η μοναξιά, τ'όν κου-
κούλωνε η συνθησμένη ζωή της Σάντα Κλάρας, γιατί

τόντις κόντεβε νά τ'ο συνθησθή, δίχως νά τ'ο ξέρη, νά-
ποκοιμηθή μιά και καλή στις όμορφές του Νησιού του,
σαν τ'ο λούλουδο ή σαν τ'ο χόρτο, άφ'ότ'ο μήτε ζάα δεν
είχε. "Αλήθεια π'ός είχε φρούτα μοναδικά, και μόνο
πού τ'ο ξναίει ο Γιάννης, τ'ο άρέχτηκε. "Ετρεχαν
τ'ο σάλις του, νά κόψη ένα, νά τ'ο βουρλίξη.

Ζήγωσε στο δέντρο, άνέθηκε, άρπαξε τ'ο πρώτο πού
βρήκε, ένα είδος ροδάκινο ζουμερό και μεγάλο μεγάλο,
σαν όλα τ'ο φρούτα της Σάντα Κλάρας. Λέει νά είταν
άφ'ότ'ο άλλο μελ'ήσι, κι όπως κατόπινε πριν τ'ο κρατάει,
τόσο λαίμαργα τώρα κατόπινε τ'ο ροδάκινο. Τι νά κάμει;
Δεψύσει ο άθωπος. Μά πεινούσε κιόλας. Κ' έτσι δεν
άρεσάθηκε στο ροδάκινο, παρ'ά γύρισε κι άλλα π'ο θρη-
τικά. "Ισα ίσα, εκεί πού έψαχνε, άνακαλύψε κάτι κα-
λαμπούκια πού ως τότε δεν τ'ο πήρε τ'ο μάτι του, ίσως
γιατί τ'ο ήθελε χάμου.

— "Αλλ'έ, λέει, άφ'ότ'ο ψημένα θάναθ'ετα πράμα.

Βγήκε άμέσως από τ'ο βουμάκι, πήγε στην άμμου-
διά. Και τ'ο συνθησμένης. Π'ός τ'ο κανονιστά στο
ζουμάκι πού φουρτούσε—άλλο ρούχο τώρα δεν είχε— άναψε
φωτιά. Μά δεν τ'ο έφτασαν τ'ο ξύλα. Τραβήξε πάλι
π'ός τ'ο βουμάκι, έμασε κλαρίκια, έκοψε μερικά, γύρισε
στη δουλειά του. Σουβλερέ κι ολογλαζική, πεταχτηκε
η φλόγα.

Μόνο πού τ'όν είδε, άνατρίχισε ο Γιάννης. Π'ός
μπορεί νά π'ή π'ός τ'ο κατέθηκε άξαφνα τέτοια ιδέα;
Μήπως τ'όν ξαναπ'ή ο θυμός; Μήπως εκείνη τ'όν ώρα
μίσσησε π'ο π'ο τ'ο βουμάκι πού τ'όν άπ'όζωνε με τ'ο
φαγιά του; Δεν ξέρω. Μά έτρεψε και φώνωζε δυνατά:
— "Θά σ'ε κάψω. Θά σ'ε κάψω!"

"Αρπαξε όπο τ'ο έλαγε, κ' ένα κομμάτι ξύλο πού έ-
κκιγε στη σιτά, χούμωσε στο βουμάκι, στήθηκε ανά-
μεσα στα δέντρα, στην κορδιά τ'ο βουμαίου. "Ερρίξε
πάνω στα χόρτα τ'ο δαδί. Ξερά σαν πού είτανε, κέρω-
σαν άμέσως. "Εγλύψε η φλόγα πρώτα έναν κορμό, ύστε-
ρις άνέθηκε στα κλαριά, π'ο ήθελε άστροπελικός στο πλα-
γινό τ'ο δέντρο, έπειτα και στα άλλα γύρο γύρο. Μά τό-
τες πλάκωσε χάμου καπνός σύννεφο ουστά: πυλεμούσε
η φλόγα νά πιάση και κόντεβε μάλιστ'ά νά πνιγί,
έπειδ'ός και τ'ο δέντρο είταν τόσο πηχτό, τόσο φουντω-
τός οι κορφές τους, πού άέρα δ'ν είχε και κατρακύ-
λας κάτω ο καπνός. "Ο Γιάννης άφ'ότ'ο δεν τ'ο κατ'ά-
λαβε, άπ'όρρησε, χυλόσκασε, ζαλίζονταν κιόλας, θυμώσε
παρ'άπ'νω, πήγε νά φέρη άέμα κι άλλη φωτιά.

Σ'ά βγήκε όζω, π'ός τ'όν άνάσα του. Κι αλήθεια
λίγο περισσότερο νάμνησε μέσα, θάπερτε κ' ίσως δε θά
σκαυότανε πιά. Σ'ά νά τ'όννοιασε κιόρ'ιζε νά διατάξη,
εκεί πού σήμωνε στη σιτά, νά π'όρη ξύλα. Τι; νά γυ-

*) Κοιτάξ τ'ο φύλλα 96, 97, 98, 99 και 100.

ακέρταξε νά έβ'όρη ένα και μόνο σχολείο γι'ά όλον τ'όν
τόπο και γι'ά όλες τις τάξεις. "Εκεί όλη η νεολαία τ'ο
τόπου έμειλε νά περ'άτη όλη τ'όν πνευματική και σω-
ματική της εκπαίδευση από τις ρίζες; κάθε άργασίας και
γνώτης ως τις ψηλότερες άρες της, με τρόπο νά είναι—ά
θεμέλια γι'ά όλους τ'ο ίδια. Τ'ο σχέδιο δεν πραγματοποιήθη
ποτέ, η ιδέα όμως μιάς γενικής λαϊκής εκπαίδευσης
πένω σ'ε θρησκευτική και έθνική βία—όχι η τεχνητή
έπιτήδευση τ'ών παιδιών, παρ'ά μιά έλευθερη, άυτεξούσια
άναπτυξη μεγαλωμένων ανθρώπων—αυτή η ιδέα διατη-
ρήθηκε, και σ'ά 1845 ο καθηγητής Flor στο Kiel έφουσε
το σχολείο του Rolding στο μεσημέρι, τ'ο μέρος τ'ο Σλέ-
δικ, πού ύστερα από τ'όν πόλεμο με τ'όν Πρωτα (1864)
μεταφέρθηκε στο "Αλσφ της Δανίας.

Αυτό τ'ο σχολείο ήταν από και'να τ'ο άψυχολόγητα
πειράματα, ένα γέννημα σχολαδικών ανθρώπων πού έν-
θουσιάζονταν γι'ά περ'άμενους κόσμους, μά πού δεν βγά-
ζουν ποτέ τίποτε άφ'ότ'ο. "Επρόκειτο νά γείνη ένα φρού-
ρο σκοποδ'ής άνατίον της γερμανικής επιδ'ρασης; γι'ά
νά άνδ'έη όμως στην γείτονα τ'ο συγγενή, β'όλησε σ'ε κί-
νηση ο ήρωας της άρχαίας Σκαντιναβίας; μάλι π'ός τ'όν
άρχαίαν Σκαντιναβική γλώσσα και μυθολογία, πού διδά-
σκονταν με τ'ο ζώρι στα καλόκαρδα χωριάτόπουλα και στις
χωριόποδες.

Αυτίς οι παρ'άδοτες κυριαρχούσε και σήμερα ακόμη
στο "Αλσφ, κ' είναι ένα θέμα πού σ'ο άρ'όζει τ'ο θλίψη

μαζί με τ'ο χαμόγελο, νά ιδ'ής κάτι χοντροκόρμα και βα-
ρύγλωσσα παλληκαρία και κάτι μεστωμένες κοπέλλες, πού
έχουν κιόλας τ'όν άραβόνα στο δάχτυλο, νά βασανίζου-
ται λίγο καιρό πριν στεφανωθούν νά ψελλίζουν και νά με-
ταφρίζουν τ'ο δύσκολη γλώσσα τ'ών παργόνων τους. "Εξω
από τ'όν καλλιέργεια της άρχαίας Σκαντιναβικής, πού τ'ο
διατήρησε τ'ο "Αλσφ, σαν ένα πολύτιμο κατασκευάσμα
μέσα στο σπέρτο, από τ'ο χρόνια τ'ο έθνικού σωβινισμού,
προπαρ'άσκοντο εκεί και οι έραπόστολοι γι'ά τ'ους
Ζουλού και άλλους άδύφιστους έθνολόγους, καθώς άνα-
πτύσσεται εκεί και τ'ο σωστό δακτύλιο πνεύμα.

Τ'ο καθ' αυτό νεύρο τ'ο γνήσιου χωριάτικου σχολείου
όμως δεν τ'όν εύρηκε κανένας άφ'ότ'ο π'ός έτακτο, παρ'ά
ένας χωριάτης; ο γιός ο δε μικρού χτηματία, Χρ'ήστος
Κώλτ, πού είχε παρ'άτη μιά ζωή γεμάτη από περιπέ-
τειες. "Ο Κώλτ είχε εκείνη τ'όν έσωτερικότητα με μιά
θηρσκειτική δόση και μ'ε είσιν τ'όν όζωνοια γι'ά τ'ο παρ'ά-
τικό, πού έ'νε χαρακτηριστικό τ'ο Δανού χωριάτη. "Ηταν
κοσμογυρισμένος και ως όπρητης ενός έραποστόλου είχε
πάει ως τ'ο Σιμωρη. "Εκεί χωρίστηκε από κείνον, άγ-
ρατε ένα καρποτάκι, έβαλε επάνω τ'ο πράματά του και
χρ'ομενε περ'όντας, με τ'ο β'ό μ'ορσ'ά του, από τ'όν
Τουρκία και τ'ους άλλους τόπους της Εύρώπης έγύρισε στην
πατρίδα του.

Σ'ο δρόμο είχε φιλοσοφήσει γι'ά τ'ο τ'ο και γι'ά κείνο
και κατάντησε νά γνωρίση, π'ός οι Δανοί χωριάτες ήταν

παρ'άπολύ στενοκέφαλοι. Οι κουθέντες τους κ' οι λογισμοί
τους εί'ανε μόνο γι'ά τ'ο θέσιμα και γι'ά τ'ο εαγί, γι'ά
τ'όν καλοταγία και γι'ά τ'όν πολυαγία! Δεν ήξεραν τί-
ποτε γι'ά τ'όν πλούτο της ζωής και δεν κατ'άλαβαν ά-
τ'όν άντιπροσώπιση τ'ών συμαρ'όντων τους. "Ο Κώλτ
ήθελε νά τ'ους δώση περισσότερο β'όθος και άξία, όχι όμως
με μαθήματα, παρ'ά με συνά αλέξεις. "Ο σκοτός τ'ο ή-
τανε νά έυπνήτη τ'ο πνεύμα! Σ'ά 1851 άρ'όισε σ' ένα
μικρό σπιτάκι με τέσσερα σκαλλ'αρία (Kare) τ'ο σχο-
λείον του. "Εξω από μερικά γυμνάσματα στη γράφη, στο
λογάρισμα και στο β'όλιοκράτημα, η διδασκαλία περιο-
ρίζετο μάλ'ον στις συνομιλίες. Αύ-ε; δεν ήθελε άρ'ότ'ο
καρ'ό. "Όταν ήτανε ο Κώλτ τ'ο νόχτα ξαπλωμένος 'ε
τ'ο κρεβάτι του και η έμπνευση νά μιλήη έρχονταν
επάνω του και η έμπνευση νά άρ'όζονται επάνω 'ε τ'ους
συντροφους του, τ'ο-ε διηγότανε και συζητούσε μαζί τους
ως 'ε τ'όν αύγή. "Ηταν ένας από κείνους τ'ους γεννημένους
παιδαγωγούς, τ'ών όποιων τ'ο όλον είναι η προσωπικότης,
τ'ο παρ'άδειγμα και τ'ο πρότυπον. Μά δραστηριότητα πολ-
μούσε άκούρτα νά μεγαλώτη τ'ο σχολείον του. Δεν άρ-
γισε νά κερδίση εντ'ώς τ'ους ζωηρούς και εύκίνητους χω-
ριάτες τ'ο νησιού (Fåhneu). ο κατέας έδινε ό,τι είχε,
μερικά φ'όλα τ'ο λαού 'ε τ'όν Κοπεν'άγη β'όη'όσαν, κ'
έτσι σ'ε λίγο έφουσε ένα μεγαλό-ερο σχολείο 'ε τ'ο Άλσφ
κοντά 'ε τ'όν Odense. Τότε από χ'όνο σ'ε χ'όνο ήρθαν
περισσότεροι. ("Αλσφ, έ.)